

Хіля А.В.

здобувач,

*Вінницький державний педагогічний університет
імені М.М. Коцюбинського;*

*провідний спеціаліст відділу методичного забезпечення соціальної роботи,
Вінницький обласний центр соціальних служб
для сім'ї, дітей та молоді*

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВОЇ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ДІТЕЙ З ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ

Одним із першочергових завдань держави є створення та збезпечення необхідних, достатніх та якісно нових умов організації життєдіяльності дітей з функціональними обмеженнями. Зокрема, особливого значення набувають питання соціалізації таких дітей, оскільки їх психо-фізичні особливості вимагають пошуку нових, нестандартних методів та форм роботи, що сприятимуть вихованню цілісної, духовно багатой особистості, яка зможе проявити себе, реалізуватися у цьому житті.

Процес входження дитини у сіспільство відбувається, як зазначає О. Безпалько, через перетворення природжених, природних рис, а також засвоєння людиною елементів культури, соціальних норм і цінностей, які існують у суспільстві, що по суті і є процесом соціалізації особистості. Важливо також враховувати, що, із позиції соціально-педагогічного супроводу, соціалізація особистості – це в певній мірі процес «самоперетворення, який проходить на тлі соціокультурного середовища», а також визначає темпи змін особистості та їх спрямованість [2].

Окремої уваги у контексті соціалізації заслуговує питання самоідентифікації, оскільки це один із соціально-психологічних механізмів становлення особистості, що дозволяє дитині ототожнювати себе з іншими значимими людьми, групою чи спільнотою. Особистісна ідентифікація розглядається як важливий механізм соціалізації, який проявляється в прийнятті людиною соціальної ролі при входженні в групу, в усвідомленні нею групової приналежності, формуванні соціальних установок тощо [3].

Зважаючи на складність роботи з такими дітьми та обмеженість у засобах, потребу у пошуку нових, нестандартних методів та форм роботи нами було визначено арт-терапію як основний інструмент, що може забезпечити:

- підвищення рівня самооцінки дітей та формування усвідомлення свого місця у соціумі;
- формування стійкого прагнення до саморозвитку та самовдосконалення;
- оволодіння соціально необхідними знаннями, уміннями та навичками;
- оволодіння навичками емоційно-вольової саморегуляції;
- формування вміння сприймати твори мистецтва, формулювати оцінні судження та самовиражатися у власній художньо-творчій діяльності;
- підготувати дитину до самостійного життя у суспільстві та сприятиме її адаптації до вимог сучасного світу [1].

Особливість арт-терапії – її методів та форм, у тому, що вони допомагають дитині без остраху бути несприйнятою через власні вироби розкритися та у доступній для неї формі виразити себе. Для працівників, що працюють з даною категорією дітей це ефективний та зручний спосіб через проєктивний малюнок, власну казку, колаж тощо продіагностувати емоційний, психологічний стан дитини, направленість її думок та дій. Адже допомога таким дітям, на нашу думку, має базуватися в першу чергу на налаштуванні дитини прийняти ситуацію у якій вона опинилася, сформувати навички безпечної поведінки та здорового способу життя, допомогти адаптуватися у соціумі, особливо враховуючи питання існуючих стереотипів. Тому, для першого етапу взаємодії, арт-терапія це незамінний матеріал, що допомагає визначити основні тенденції розвитку дітей з функціональними обмеженнями та сприятимуть формуванню фізично, психічно та емоційно здорової особистості.

Так, під час практичної роботи, що відбувалася на базі центрів соціально-психологічної реабілітації, в рамках нашого дисертаційного дослідження було запропоновано цикл занять по формуванню / корекції «Я-особистості» дитини із соціально орієнтованою складовою [4]. Зокрема, до збірки увійшли питання роботи над формуванням ціннісного ставлення до себе, через розуміння власної цінності, позитивних та негативних рис характеру, емоцій; ставлення до здорового способу життя та організації власного життєвого простору; вміння планувати і ставити перед собою цілі спираючись на мрії та реальні можливості. Творчий процес супроводжувався спілкуванням з дітьми з приводу того, що для них цінне та важливе у житті; що саме вони зображують; чому обирають ті чи інші кольори; хто або що оточує основні об'єкти на малюнку, а також чому тощо. Такий процес спілкування сприяв глибшому аналізу психо-емоційного стану дітей з функціональними обмеженнями, а також допоміг на основі спостережень, циклічності та покроковості побудови занять сформувати / здійснити корекцію ставлення до себе як особистості, сприяти їх наступній соціалізації через самоідентифікацію.

На заключному етапі кожного із запропонованих та проведених занять проводився аналіз створених дітьми композицій. На основі отриманих даних відбувалося внесення змін до наступних занять із врахуванням пропозицій та спостережень щодо проявів особистості кожної дитини та потреби у формуванні / корекції образу «Я» та його наступної «презентації у соціумі». Роботу дещо ускладнює наявність у експериментальній групі дітей різного віку, але зважаючи на те, що під час занять їх кількість не перевищує десяти чоловік це дає змогу пропрацювати з кожним окремо під час практичної роботи, залучити всіх до групової роботи, формувати лідерські навички, коригувати агресивну чи неадекватну поведінку окремих осіб через роботу в групі не вдаючись до покарань та зауважень.

Таким чином, завдяки проведеній практичній роботі, ми можемо зробити висновок, що арт-терапія на сьогодні може стати тим необхідним інструментом у роботі з дітьми з функціональними обмеженнями, завдяки якому діти отримують можливість розвинути свої творчі здібності, навчитися саморегуляції, самопрезентуватися та знайти певну соціальну нішу для

наступної самореалізації, самопізнання, саморозвитку та самовдосконалення, що і є одним із основних механізмів соціалізації особистості.

Список використаних джерел:

1. Артпедагогика и арттерапия в специальном образовании: Учеб. пдля студ.сред. и высш.пед.учеб.заведений / Е.А. Медведева, И.Ю. Левченко, Л.Н. Комиссарова, Т.А. Добровольская. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – С. 27-28.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – С. 79-80.
3. Словарь психолога – практика / Сост. С.Ю. Головин. – 2-е изд., перераб. и доп. – Мн.: Харвест, 2001. – С. 227-230.
4. Хіля А.В. Подорож країною «Якія»: Виховання ціннісного ставлення до життяу дітей (дітей з функціональними обмеженнями, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах) через компонент «Я – особистість» засобами арт-терапії / А.В. Хіля., за ред. Деркач О.О. – Вінниця, 2015. – 40 с.

Чжоу Ц.

аспірант,

Національний педагогічний університет

імені М.П. Драгоманова

ВИХОВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Проблема духовності є важливою для будь-якого суспільства і в будь-який час. Вона може бути пов'язана як зі зниженням, так і з підвищенням активності духовного саморозвитку, зростанням чи нівелюванням духовних потреб, зміною засобів і шляхів збагачення духовного досвіду особистості тощо. Наразі актуалізація досліджень духовної культури частково пов'язана з напруженістю економічної, політичної та соціальної ситуації в Україні. В цих умовах особливо важливо не лише залишитися людиною, не «опуститися», але й духовно розвиватися та самоудосконалюватися, використовувати здобутки попередніх поколінь, показані у мистецьких творах, літературі, філософських положеннях і релігійних ідеях, зберігати та поширювати їх, а також створювати нові надбання, перетворювати себе і світ навколо.

Слід відзначити, що «Концепцією гуманітарного розвитку України на період до 2020 року» питання виховання духовної культури в Україні визнано одним із пріоритетів державної політики. Це підкреслює важливість використання потенціалу різних соціальних інститутів – сім'ї, навчальних закладів, громадських і релігійних організацій з метою організації розвивальної роботи з молоддю. Зауважимо, що порушене питання в руслі нашого дослідження ми розглядаємо з урахуванням низки аспектів, зокрема, особливостей виразників духовної культури – студентів, а також середовища, де відбувається процес їх особистісного та професійного становлення, – університету. Вважаємо за доцільне означити їхні суттєві характеристики в руслі виховання духовної культури.